

ISSN 0321-1401

Дошкільне 6

виховання 2017

Щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків

У фокусі: **УСПІШНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ**

**ВЧИМО ДІТЕЙ
ВЗАЄМОДІЇ**

**ШКОЛА
ВЗАЄМИН –
різновікова
група**

**АДАПТАЦІЯ
до ДИТСАДКА:
поради батькам**

**РОДИННИЙ
ТУРПОХІД**

**ДОШКІЛЬНА
ОСВІТА
ФІНЛЯНДІЇ**

**ОСОБЛИВІ ДІТИ
в сучасному світі**

*Стрічаймо разом літо,
Цікаве й розмаїте!*

ЯК СТВОРИТИ ПОЗИТИВНИЙ МІКРОКЛІМАТ у різновіковій групі

Галина СМОЛЬНИКОВА,

канд. психол. наук,

доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти,
ІІПО Київського університету імені Бориса Грінченка

Процес соціалізації дошкільнят передбачає набуття вмінь налагоджувати стосунки не лише з однолітками, а й з молодшими та старшими дітьми. Найефективніше це відбувається у різновіковій групі.

У такому спілкуванні та взаємодії природно розвивається соціальне чуття дитини, малюк послідовно й гармонійно переживає своє дорослішання, вчиться допомагати іншим і не соромиться просити про підтримку. Однак для цього вихователь має створити у групі сприятливий мікроклімат. Як це зробити, читайте нижче.

Діяльність вихователя різновікової групи спрямована насамперед на формування дитячої спільноти, встановлення між дітьми стосунків співпраці та взаємодопомоги. Важливо створити такий мікроклімат, у якому пануватимуть радість, зацікавленість та взаємоповага, який стимулюватиме дітей до спілкування не тільки з однолітками, а й з дітьми іншого віку.

ПОВЕДІНКА ПЕДАГОГА — ВЗІРЕЦЬ ДЛЯ ДІТЕЙ

Основний чинник, що впливає на міжособистісні відносини вихованців різновікових груп, — характер взаємодії педагога з дітьми.

Пам'ятаймо: стиль спілкування вихователя (помічника вихователя) стає для старших дітей моделлю поведінки щодо молодших.

Приходячи в дитячий садок, як старші, так і молодші діти хочуть відчувати увагу, симпатію до себе. Важливо, щоб у ранкові години **вихователь вітався з кожною дитиною та її батьками особисто**. Дивився малюку в очі, звертався на ім'я. Бажано задіювати і фізичний контакт: обійняти вихованця, погладити по плечу, потиснути руку. Завдяки цьому дитина зрозуміє, що її помітили, що вона важлива для педагога.

Спілкування ж з групою дітей можна почати так:
"Доброго ранку, мої любі! Я дуже рада бачити

вас усіх. Ганнусю, тобі дуже личить нова зачіска. Дмитрику, ти сьогодні такий усміхнений! А от Русланка зранку чомусь трішки засмучена. Подаруймо Русланочці добрий настрій. Як можна це зробити?" (Усміхнутися, сказати щось приємне, обійняти її). "Станьмо в коло, візьмімося за руки і всі разом прокажімо вірш!" (Можна дібрати твір про дружбу, про прояви уваги дітей, про веселий настрій тощо).

Корисно **обговорювати події, що відбулися з дітьми** напередодні ввечері, на вихідних. Варто проявляти щире зацікавлення новинами вихованців і спонукати їх розпитувати одне одного про те, що з ними сталося за той час, поки вони не бачилися, що їх порадувало, засмутило, здивувало.

Якщо котрась дитина захворіла, доцільно організувати спілкування з нею кількох одногрупників по телефону. Щоб вона відчула: друзі пам'ятають її, піклуються про неї, сумують за нею. Старші діти можуть розповісти, що нового і цікавого відбувається в групі. Молодшим достатньо привітатися і побажати швидшого одужання. Особливо такого прояву доброзичливості до себе потребують діти, яких у групі обділяють увагою, неохоче приймають до спільної гри. Коли дитина повертається після хвороби, педагог пропонує тому чи іншому вихованцеві підійти до неї, сказати привітно: "Добрий ранок! Ходімо гратися. Ми за тобою скучили". Головне — **проявити увагу**.

ПРИМОМІ ОБ'ЄДНУВАННЯ ДІТЕЙ

Коли дитина вперше приходять у різновікову групу, вихователь пропонує їй на кольоровому папері обвести свою долоньку, вирізати зображення за контуром (за потреби допомагає) і приклеїти на картину **"Наша група"**. Дорослий звертає увагу на те, що на картині є долоньки і великі, й маленькі. Це тому, що в групу ходять діти різного віку. Хоч усі малята різні, як і ці долоньки, у садку вони разом: слухаються дорослих, граються, спілкуються, малюють, навчаються. Разом завжди краще і веселіше, ніж самому. Наступного року створюють нову картину. Адже за рік усі діти подорослішали, найстарші пішли до школи, а групу поповнили нові малята. Крім того, коли дитина досягає старшого віку, вихователь змінює наліпку на вішалці для рушників в умивальній кімнаті (для малюків це предметні картинки, для дітей середньої групи — геометричні фігури, для старших дошкільнят — персоніфіковані цифри чи букви). Подібна радісна перспектива завжди дарує дітям велике задоволення.

Разом з батьками вихованців доречно облаштувати **фотостенд "Наші діти"**, на якому розмішувати світлинки з життя дітей у родині та в дитсадку. Дошкільнята залюбки розглядають ці фотографії, розповідають про себе, своїх братиків і сестричок, розпитують в інших дітей про їхні сім'ї. У багатьох дошкільних закладах замість звичних картинок на шафах у роздягальні розміщують фото дітей. Це теж сприяє формуванню позитивного мікроклімату в групі.

Бажано протягом року створювати **книжку-альбом дитячої творчості**, записувати туди розповіді малят з їхнього життя у дитячому садку та вдома. Тематика книжок-альбомів визначається інтересами дітей та вихователя, який працює

з ними ("Ігри, в які ми граємо", "Моя улюблена іграшка", "Наш дитячий садок", "Зимові свята", "Як ми готуємося до свята мам", "Моя сім'я", "Як я допомагаю вдома" та ін.). До такої діяльності можна залучати вже чотирирічних, працюючи з ними індивідуально. Старші діти об'єднуються у підгрупи. Книжку-альбом можна прикрасити творчими роботами вихованців.

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ

Щоб формувати в дітей уміння взаємодіяти, доречно організовувати різні педагогічні ситуації під час одягання і роздягання, вкладання спати і після сну, на прогулянках, заняттях і в самостійних іграх. Розглянемо приклади таких ситуацій.

 Діти, — звертається до всіх вихователь, — зараз надворі сильний дощ, тож ми будемо гратися в кімнаті. Маленький Андрійко недавно приєднався до нашої групи, він ще не звик до голосних розмов і надто швидких ігор. Йому дуже потрібен спокій. Тому нехай кожен із вас зараз подумає, а потім підійде до мене і скаже тихенько, яку спокійну гру чи цікаву казку він може запропонувати, щоб розважити Андрійка".

 Вихованці збираються на прогулянку. Женя, молодша дівчинка в групі, починає тихенько плакати, але ніхто не звертає на неї уваги. Біля Жені вдягається старший Дмитрик. Вихователь звертається до хлопчика: "Дмитрику, Женя плаче. Як ти гадаєш, чому?". Дмитрик дивиться на Женю, знизує плечима. "Женя, мабуть, хоче додому. Вона ще не звикла до дитячого садка, — пояснює педагог. — Я знаю, ти добрий хлопчик, завжди допомагаєш дітям, коли їм погано, можеш заспокоїти, пожаліти". Дмитрик киває головою, підходить до Жені, гладить її по голівці, але дівчинка продовжує плакати. Вихователь пропонує:

"Може, розповісти їй казку? Або спробувати якось розсмішити?". Хлопчик намагається розвеселити дівчинку, розповідає їй щось. Женя заспокоюється, починає вдягатися, усміхається. Діти разом виходять на прогулянку.

 Вихователь пропонує двом дітям різного віку виконати трудові завдання, причому молодшій дитині дає складніше доручення, але не повідомляє про це. Коли старший вихованець закінчить свою справу, дорослий пропонує йому вибір: або допомогти молодшому товаришеві, який ще працює, або йти гратися. (У випадку відсутності у старшої дитини бажання допомогти молодшій педагог пропонує свою допомогу).

**Гра малят усіх гуртує,
Щиру радість їм дарує.**

(Це та наступне фото надані автором. ДНЗ № 432, м. Київ)

Організуючи подібні педагогічні ситуації, дорослий подає вихованцям приклад дій для прояву доброзичливості, турботи, формує готовність допомагати іншим.

Не менш важливо навчити малят просити товаришів про допомогу.

 Іноді, коли молодша дитина звертається з запитанням до вихователя, можна запропонувати: "А давай разом спитаємо про це у Тетянки (старшої дитини)" або: "А ти підійди, будь ласка, до Тетянки і запитай її про це. Вона знає відповідь і залюбки тобі розповість".

Варто запровадити в групі правило: "Перш ніж звернутися до вихователя, слід попросити допомоги у трьох своїх товаришів". Так діти вчать самостійності, вправляються у встановленні контактів, налагоджують довірчі стосунки.

Час від часу доречно пропонувати малятам разом поміркувати над розв'язанням *уявних проблемних ситуацій*, пошукати оптимальні виходи з них, спробувати поставити себе на місце учасників. Вихователь може спрямовувати міркування дітей запитаннями, однак рішення називати не слід — вони мають знайти його самі. Наведемо кілька ситуацій для прикладу.

 Дмитрик, найстарший у групі хлопчик, сам будує великий гараж для машини. Весь будівельний матеріал тримає біля себе і нікому не дає. Молодші хлопцята сидять поруч і просять: "Дай нам, будь ласка, цеглинки. Ми дорогу побудуємо!". А Дмитрик у відповідь: "Відчепіться, не заважайте". Як повівся Дмитрик? А ви коли-небудь поводитися так? Як слід вчинити малюкам у такій ситуації?

 Маленький Максимко спорудив будинок, грається, радіє, оздоблює його різними деталями. А поряд старший Сашко вправляється у метанні: прицілився м'ячем — ба-бах! — і немає будинку. Гордий стоїть Сашко — влучив у ціль! Шкода тільки, що інші хлопці не бачили. А що сказали б хлопчики, якби побачили це, як ви гадаєте?

 Шестирічний Давід любить у всьому бути першим. Коли діти збираються на прогулянку, до музичної чи фізкультурної зали, він намагається стати біля вхідних дверей першим, а якщо хто-небудь уже стоїть попереду нього, відштовхує цю дитину і займає її місце. Діти з ним не сперечаються, бо він — сильний хлопчик і може кулаками довести своє право на провідне місце в колоні. Щоб ви порадили Давиду? А іншим діткам?

 Маленька Даринка загубила рукавички, і на прогулянці у неї дуже змерзли руки. Тоді діти... Що, на вашу думку, зробили старші та молодші діти? Чому?

 Діти збираються на прогулянку. Владик, старший хлопчик у групі, зайшов до роздягальні й побачив, що маленька Наталочка не одягається. "Ти чому не одягаєшся?" — запитав він. "У мене болить палець, і я не можу застебнути кофтинку", — відповіла дівчинка. Як ви гадаєте, що буде далі? А як би вчинили ви?

 Діти щільним кільцем стояли біля столу і розглядали книжку про пригоди Пана Коцького, весело обговорювали їх. Маленькій Оксанці теж кортіло подивитися на картинки у книжці, вона навіть навшпиньки стала, щоб зазирнути, але все даремно. Засмутилася, хотіла вже відійти. Сергійко, старший хлопчик, помітив це. Він попросив інших дітей трохи посунути і запропонував Оксанці стати ближче до столу. Чи правильно вчинив Сергійко? Що зробили б у цьому випадку ви?

За бажанням педагога можна перенести деякі з цих уявних проблемних ситуацій у реальне життя дітей. Це дасть можливість порівняти оцінку та дії малят в умовній ситуації з їхньою поведінкою в реальному житті, здійснити певну корекцію виховних впливів.

Створити позитивний мікроклімат у групі допомагає організація різноманітних розваг. Наприклад, після проведення зі старшими дошкільнятами дослідів "Як виникають мильні бульбашки та сонячні зайчики? Від чого залежить їхній розмір?" доцільно організувати розваги для молодших, ігри з мильними бульбашками і сонячними зайчиками.

Також можна запропонувати дітям **гру-розвагу "Покажи вірш"**, у якій треба проілюструвати діями зміст віршованих рядків. Поезії варто добирати невеликі за обсягом, але образні, з достатньою кількістю дієслів. У такій грі кожен знаходить для себе щось привабливе: старших дошкільнят цікавить ритм і зміст вірша, малюків — різноманітні рухи. Подамо кілька прикладів таких віршів.

Півник-дудар

Півник грає на дуду

(Діти прикладають долоньку з розставленими пальцями до голови, як гребінець, руки підносять до рота, імітують гру на сопілці).

В черешневому саду.

(Піднімають праву руку вгору, ніби зривають черешні).

Я до півника іду

(Долонькою показують на себе, прикладають долоньку з розставленими пальцями до голови, як гребінець, виконують ходьбу на місці).

Разом грати на дуду.

(Долонькою показують на себе і партнера поряд, імітують гру на сопілці).

(П. Король)

Сіла хмара на коня

Сіла хмара на коня.

(Діти присідають, піднімають руки над головою, роблять велике коло, скачуть на місці).

Хмара хмару поганя.

(Піднімають руки над головою, малюють у повітрі два великих кола, роблять махи руками вперед).

Вітер збоку як набіг,

(Дмухають, впирають руки в боки, біжать на місці).

Збив коня відразу з ніг.

(Імітують рухи боксера, скачуть на місці, сідають на підлогу).

(В. Лучук)

Старші діти й малюки
Разом грають залюбки

ІНДИВІДУАЛЬНІ БЕСІДИ

Варто пам'ятати, що малята краще сприймають мовлення, звернене до них безпосередньо, тому протягом дня необхідно широко використовувати індивідуальне спілкування, насамперед з дітьми молодшої підгрупи. В індивідуальних бесідах вихователь має з'ясувати, хто для малят є найбільш бажаним партнером у грі, спілкуванні, інших видах діяльності. Це допоможе уникнути конфліктів під час організації взаємодії вихованців різного віку та однолітків.

Дітям можна запропонувати такі **запитання**:

- ✦ З ким тобі подобається грати?
- ✦ З ким ти хочеш сидіти за одним столом?
- ✦ З ким разом ти хотів би чергувати?
- ✦ Кому з дітей ти хотів би розповісти щось цікаве?
- ✦ Хто з дітей міг би розповісти щось цікаве тобі?

Крім того можна запропонувати вихованцям пограти в **гру "Закінчи речення, яке я почну"**. Дитина має завершити фразу, почату педагогом:

- ✦ У дитячому садку цікаво грати з...
- ✦ Я буду розглядати книжку разом з...
- ✦ Я хочу грати з..., а зі мною хоче грати...

На початку розмови дитині пропонують поміркувати, з ким з вихованців групи їй до вподоби грати, розмовляти, разом розглядати книжки

тощо. На роздуми дають дві-три хвилини, і тільки після цього розпочинається гра. Відповіді педагог фіксує у зошиті.

Час від часу гру варто повторювати, оскільки вподобання дітей можуть змінюватися.

Часто в таких бесідах молодші дошкільнята називають бажаними партнерами по спілкуванню старших дітей, з якими в реальності у них мінімальна кількість контактів. Причому з ними вони хочуть не тільки грати, а й обмінюватися інформацією, яка цікавить або може зацікавити, на їхній погляд, і старших дітей. Наприклад, "Ми з Денисом і Сашком розповідали б один одному про динозаврів, які живуть у печерах". Молодші діти вибирають старших навіть тоді, коли добре знають, що ті з ними спілкуватися не хочуть і віддають перевагу іншим. Зазначимо, що від молодшого до старшого дошкільного віку проявляється тенденція до збільшення числа випадків взаємності у виборі партнерів по спілкуванню.

Можна також запитати у вихованців, у які ігри краще грати всім разом. Як правило, вони називають рухливі ігри, ігри з піском, водою, катання на санчатах тощо.

Під час щирого спілкування з вихователем діти отримують можливість говорити про свої почуття, вподобання, ставлення, а отже, й усвідомити їх, що є невід'ємною складовою налагодження взаємодії між ними.

Саме така послідовна й уважна робота педагога сприяє створенню позитивного мікроклімату в групі й успішній соціалізації дошкільнят. ■